

In de gemeente Wijchen krijgen de kastanjes een groeiplaatsbemesting en bladbemesting om de boom sterker te maken in de strijd tegen kastanjemineermot en bloedingsziekte.

'Kastanjebloedingsziekte is niet sexy genoeg voor de politiek'

Beheerders staan alleen in hun strijd tegen de bloedingsziekte

Voortschrijdende inzichten over de bloedingsziekte leren ons met name dat de aangetaste paardenkastanjes zonder uitzondering een al dan niet trage dood zullen sterven. Vier beheerders aan het woord over hun aanpak van deze boomziekte. Een opvallend terugkerend woord is 'afwachten'. Geld uitgeven voor het zoeken naar oplossingen vormt een uitzondering.

Auteur: Santi Raats

Zeewolde

Sinds 2004 begonnen de witte paardenkastanjes in Zeewolde de eerste tekenen te vertonen van de toen in snel tempo oprukkende boomziekte. In 2009 lieten ook de rode paardenkastanjes aantastingsverschijnselen zien. Groenbeheerder Benco Schans uit de gemeente Zeewolde heeft vijf grote rijen en groepen met *Aesculus*, waaronder een ovaalvormige laan met 20- tot 25-jarige rode kastanjes rond de ijsbaan. Daar heeft zich in de afgelopen vier jaar een kleine ramp voltrokken. 'We hadden daar oorspronkelijk honderden, misschien wel driehonderd paardenkastanjes staan. Maar daar zijn er zo'n 150 van bezweken aan de bloedingsziekte. Deze winter zullen vermoedelijk weer veel kastanjes moeten worden verwijderd, want bij een aantal zijn nu al lichtgroen verkleurende bladeren en kale takken zichtbaar; een teken van verminderde vitaliteit. In veel kastanjes is de kastanjemineermot aanwezig, waardoor deze kwetsbaarder worden en dus meer kans hebben om ziek te worden.' Schans

vindt het erg jammer dat veel kastanjes verdwijnen, omdat het beeld dat zo'n 25 jaar geleden is bedacht voorlopig niet zal worden gehaald. Daarnaast moet Zeewolde het doen zonder de mooie bloem en vrucht van de paardenkastanje en is de ruimtelijke impact ook fors; de bomen begonnen met hun 25 jaar nu net goed bij te dragen aan het groen in Zeewolde.

Minder snoeien

Schans zoekt naar oplossingen door te leren van praktijkervaringen, want er is vanuit de politiek in Zeewolde geen extra budget voor actieve bestrijding van de ziekte door vitaliteitsoptimalisering van de kastanjes, speciaal beleid voor tolerant uitgangsmateriaal of de bestrijding van de kastanjemineermot. 'We snoeien de kastanjes voorlopig niet of minimaal. Want we merken een verschil in vitaliteit tussen gesnoeide en niet-gesnoeide bomen. In gesnoeide opstanden staan veel meer zieke kastanjes dan in niet-gesnoeide opstanden. Dit is goed zichtbaar in een rij die ten dele op

Benco Schans

gemeentelijke grond en ten dele op onlangs geprivatiseerde grond van een school staat. De kastanjes op gemeentegrond zijn gesnoeid, met veel uitval als gevolg. In de opstand van de school, die minder onderhoud uitvoert, was

Herco Vlottes

Niet te snel kappen! En weer durven planten met zaailingen! Want wie is er niet met de kastanje groot geworden?'

nagenoeg geen uitval. We kunnen het niet snoeien niet eindeloos volhouden, aangezien we er toch telkens met de maaimachine onderdoor zullen moeten. Maar de snoei zal zich dan waarschijnlijk vooral beperken tot het verwijderen van de hinderlijke twijgen en kleine laaghangende takken. Gesteltakken worden, indien mogelijk, niet gesnoeid. De kastanjes staan meestal in parken of brede groenstroken en groeien niet zo hard, met name de *carnea's*, zodat dit beheer voorlopig goed vol te houden is.'

Afwisseling

Een andere tactiek die Schans toepast om de kastanjebloedingsziekte tot een minimum te beperken, is het hanteren van diversiteit. 'In de kern van Zeewolde staan met name de witte paardenkastanje *Aesculus hippocastanum* 'Baumannii' en rode soorten zoals *Aesculus*

carnea 'Briotii'. Deze soorten worden voorlopig niet meer aangeplant bij uitval. In plaats daarvan worden alternatieve soorten: de tamme kastanje, of de volgens de literatuur minder gevoelige kastanjesoorten *Aesculus flava* 'Vestita' of *Aesculus indica*.' Ik heb van boomziektes zoals deze vooral geleerd om diversiteit aan te moedigen in toekomstige ontwerpen. Het gevolg is wel dat de opstanden zullen bestaan uit meer dan één soort. Dit is wellicht niet ideaal, maar wel acceptabel. De kans op kaalslag door een ziekte wordt daarvoor beperkt.'

Zuinig op kastanjebestand

Schans is zuinig op de nog aanwezige gezonde kastanjes. Deze worden niet verwijderd uit voorzorg, of omdat het de laatste zijn van een rij. 'Zonde om een gezonde boom weg te halen. Ik wil kijken wat ik overhoud. Wellicht hebben deze

bomen voldoende weerstand tegen de kastanjebloedingsziekte.'

Standplaats

Bijna alle kastanjes in Zeewolde staan in het gras, dat vaak gemaaid moet worden. Geen ideale standplaats. Schans kwam hierachter toen hij het verschil opmerkte met kastanjes op een andere plantplaats. 'In het grote bosgebied van Staatsbosbeheer, grenzend aan de kern, staan enkele lange lanen met witte paardenkastanjes. Deze lijken geen tot nauwelijks last te hebben van de kastanjebloedingsziekte. Wellicht plant Zeewolde in de toekomst opnieuw witte kastanje aan. Deze zal dan zeer waarschijnlijk in een meer bosachtige biotoop worden aangeplant, zoals bosplantsoen, maar dan moet daar net een plek voor vrijkomen.'

Landgraaf

Maartje Spuijbroek van de gemeente Landgraaf in Zuid-Limburg hanteert een nul-procent beleid over haar Baumannii's, Briottii's en carnea's. Landgraaf kapte in 2013 alle kastanjes die kenmerken van aantasting vertonen. Want de ziekte slaat te hard en te snel toe volgens Spuijbroek. De meest recente maatregel is de kap van een cirkelvormige volle grond aanplant van zeventien witte paardenkastanjes van vijftig jaar oud en met een diameter van 40 tot 60 centimeter en een monumentale *Baumannii* 'Beatrixboom' in Rimborg. 'We hadden in 2005 nog 9 procent aantasting, maar in 2006 ineens 20 procent en in 2012 maar liefst 38 procent. We hebben onze laatste inspectie in augustus gedaan. Toen was een aantal kastanjes 'matig' en 'ernstig' aangetast. Al drie maanden later waren vele matige kastanjes ernstig aangetast! We kunnen beter opnieuw beginnen met andere soorten,' is haar commentaar.

Burger: 'Genoeg groen in de OR'

Bij Spuijbroek verdwijnen, in tegenstelling tot bij Benco Schans en Björn Garstenveld, de *Aesculus* wél snel uit het beeld, onder meer door Spuijbroeks ferme kapbeleid. De burger heeft zich niet uitgelaten over het verdwijnen van de *Aesculus* uit de openbare ruimte. Opmerkelijk? 'Er is veel gecommuniceerd over de reden waarom de bomen moesten worden gekapt en waar structuren zijn verdwenen is samen met de burger de nieuwe boomsoort bepaald.' Maar het mag de burger niet zijn ontgaan: van de oorspronkelijk 132 paardenkastanjes

verspreid over de gehele gemeente, zijn er tussen 2006 en 2012 twintig gekapt en dit jaar zijn er maar liefst 63 weggehaald. '36 hebben we gekapt met ontheffing, dus zij waren al in de hoge aantastingsfase 3 en moesten meteen worden verwijderd. De rest was matig aangetast en konden de zes weken kapprocedure wel afwachten,' vertelt Spuijbroek. De *Aesculus* vormt maar 1 procent van het totale boombestand van Spuijbroek, ze staan overwegend solitair. Zijn burgers dan niet gehecht aan deze 'bijzondere bomen'? Spuijbroek klinkt zelf ook wat verbaasd. 'Er hebben maar weinig burgers gereageerd op de kap van de *Aesculus*. Het waren meestal maar enkele exemplaren per locatie en er is vooraf over gecommuniceerd. De bijzondere *Aesculus* die ooit geplant werd ter gelegenheid van de geboorte van Prinses Beatrix is samen met de buurtbewoners vervangen door een 'Koningsboom.'

Karakteristieke pleinen met kastanje

In andere Limburgse gemeenten heeft Spuijbroek een kijkje genomen en zij heeft gezien dat andere beheerders noodzaak zijn tot een ander type beheersing van de kastanjebloedingsziekte. 'In Heerlen is een groot plein ingericht met witte paardenkastanjes, in drie rijen naast elkaar in een vierkant. Vele ervan zijn aangetast. Er voltrekt zich daar een ramp: wat ga je terugzetten op de plek van deze karakteristieke bomen? Ik weet dat Sittard-Geleen kampte met hetzelfde probleem. Zij hebben er kastanjes teruggezet. Maastricht heeft een heel aantal lanen met *Aesculus*. Al deze gemeenten denken er nog eens extra over na voordat zij kappen. En terecht; er spelen dan

Maartje Spuijbroek

grotere belangen dan in een gemeente zoals wij waar slechts her en der een kastanje staat.'

Maximale rek

Beheerders proberen zelf maar wat uit, er bestaat nog geen gerichte coördinatie in de zoektocht naar tolerant materiaal. Spuijbroek wijt de passiviteit op dit gebied binnen de bomenbranche deels aan zichzelf. 'Als wij als beheerders nu eens om tolerante bomen zouden vragen, dan zouden kwekers daar echt wel mee komen. Maar financieel gezien is het daarvoor een slechte tijd, vrees ik. Ik moet binnen mijn beheer al vechten voor genoeg aanplant in de openbare ruimte. Ik kan niet meer voor elkaar krijgen dan ik nu doe.' a

Winterswijk

Bjorn Garstenveld uit Winterswijk heeft als boombeheerder te maken met een gevarieerd landschap. De paardenkastanjes staan vooral in de kern van Winterswijk op grote gazons. Er is één laan met vijftien witte paardenkastanjes als oprijlaan naar de algemene begraafplaats. Deze zijn vijftien tot twintig jaar oud. 'Net mooi in de maat', verzucht Garstenveld, 'maar daarin heeft de bloedingsziekte goed toegeslagen. De hele laan hebben we moeten rooien. Daar heb we *Parrotia persica* 'Vanessa' voor teruggezet, om de statige sfeer te handhaven.'

Zo laat mogelijk kappen

In alle andere groepen paardenkastanjes is al minstens één slachtoffer gevallen. Garstenveld laat de zieke bomen zo lang mogelijk staan, voor het beeld. 'Pas als er delen uitbreken, halen we de sterfgevallen weg. Ook moeten we voorzichtig zijn met onze visie op de kap van zieke kastanjes, omdat de woningstichting ook oude kastanjes heeft staan. Wij willen met name voorzichtig

omspringen met oude bomen uit ons bestand.' Dit is waarschijnlijk de reden dat het langzaam aan verdwijnen van een groot aantal kastanjes de burgers in Winterswijk tot nu toe onberoerd lijkt te laten. 'We zijn zuinig op wat er staat. Daarnaast hebben we de burgers vanaf het begin goed voorgelicht. De lokale en regionale kranten hebben er ook aandacht aan besteed. Burgers snappen de noodzaak van het verwijderen van doodzieke kastanjes. Kastanjabloedingsziekte is in Winterswijk een gezamenlijk probleem, ook dat van de burger. Wij merken dat doordat particulieren snel aan de bel trekken wanneer zij zich ongerust maken over een kastanje. Zij vragen ons dan om advies.'

Politiek niet interessant

Daarnaast geeft Garstenveld aan dat de kastanjabloedingsziekte niet sexy genoeg is voor de politiek. Met andere woorden, niet alleen burgers staan lauw tegenover het langzaam verdwijnen van kastanjes door de ziekte. Garstenveld zal, net zoals Benco Schans, zijn eigen manier moe-

Bjorn Garstenveld

ten vinden om de ziekte te beheersen. Schans doet dat door diversiteit toe te passen, maar Garstenveld kijkt het voorlopig nog even aan, al is hij volledig gestopt met de aanplant van *Aesculus*. 'Eerst eens zien wat de staande paardenkastanjes in de toekomst gaan doen', aldus Garstenveld. 'Dan valt over een jaar of vijf tot tien op welke tolerant zijn en welke niet.'

Wijchen

Patricia van Wolferen van de gemeente Wijchen zoekt nu al hard naar oplossingen. Er staan in Wijchen nog ongeveer 282 kastanjabomen van het in 2005 nog 473 kastanjes tellende bestand, waarvan er 114 waardevol zijn. Het merendeel staat in lanen. De afgelopen jaren zijn op diverse locaties zieke en dode kastanjabomen gekapt. Hiervoor zijn andere bomen herplant. Kastanjabomen worden niet ingeboet. Bij solitaire bomen of bomen in groepjes kiest Wijchen voor een andere soort. Bij lanen wordt op termijn de gehele laan vervangen door een andere boomsoort.

Sinds 2005 monitort Wijchen jaarlijks de aantasting door de kastanjabloedziekte. Groenbeheerder Patricia van Wolferen: 'We proberen al jarenlang van alles. Wij hebben in Wijchen namelijk een belangrijke carroussel met een dubbele rij rond het Everardusplein staan, en een prachtige laan met waardevolle paardenkastanjes langs de Kasteellaan, in de richting van een kasteel dat in het centrum van Wijchen ligt. We hebben daaruit al veel bomen gekapt die dood waren of veel takbreuk hadden. De gemeenteraad en het college maken zich zorgen.'

De afgelopen jaren zijn verschillende bestrijdingsmethoden gebruikt. Onder andere de kastanjemineermot, waardoor de negatieve spiraal van vitaliteitafname doorbroken kan worden. In september houden we de eerste resultaatmeting.'

neermot maakt de bomen volgens Van Wolferen kwetsbaar. 'Methoden zoals het tijdig verwijderen van afgevallen blad, de bestrijding van de kastanjemineermot, voorkoming van kruisbesmetting bij snoeiwerkzaamheden en de inzet van knoffloekpreparaten zijn vanaf 2005 dan ook toegepast. Vanaf 2007 bestrijden we de kastanjemineermot zelfs door het plaatsen van feromoonvallen. Maar niets lijkt te helpen.' Was in 2005 nog 30 procent van de bomen aangetast door de kastanjabloedziekte, nu, in 2014, is dat al 75 procent.

Proef groeiplaatsverbetering met bladbemesting

TFI 4000 benaderde Wijchen om een drie jaar durende proef uit te voeren bij enkele kastanjes en om deze voor een langere periode te monitoren. 'Zij hebben groeiplaatsverbetering inclusief toevoeging van mycorrhiza uitgevoerd bij een aantal paardenkastanjes, vlak voor de start van het groeiseizoen, en daarna volgen deze zomer drie behandelingen met bladbemesting. Pius Floris Boomverzorging heeft voor de groeiplaatsverbetering een nulmeting uitgevoerd en zal het project de komende jaren verder monitoren. De uitgevoerde groeiplaatsverbetering in combinatie met de bladbemesting moet de boom stimuleren in zijn sapstroom en van binnenuit sterker maken. Hierdoor zullen de kastanjes naar verwachting ook minder vatbaar worden voor de kastanje-

Patricia van Wolferen

mineermot, waardoor de negatieve spiraal van vitaliteitafname doorbroken kan worden. In september houden we de eerste resultaatmeting.' Van Wolferen durft geen uitspraken te doen over de resultaten. Ze houdt de mogelijkheid open dat er geen verbetering zichtbaar zal zijn. 'Maar we moeten alles proberen', aldus de groenbeheerder.

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-4651